

ÖTÖTTÖ. PFEIFER JÓZSEF

ÖTÖTTÉS IDEJE: 1975.

ZSITFA PUSZTA
TART.: SOMOGYZSITFA FELTÉRÉSE

8 lap, 5 rajz, 11 féo

FÖLDRAJZI MUTATÓ: ZSITFA PUSZTA

SAK MUTATÓ: $\overline{x}$

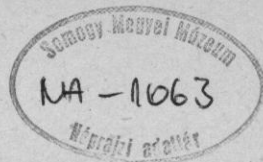
PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

FELTÁRÁS

ATUEVETVE AZ EGYSÉGES LTK. 3065-ös TETELE ALÓL

S z e m é l y i l a p

az 1975. évi XXVI. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtő-pályázatra beküldött pályamunkához.

A pályázó neve és foglalkozás: PFEIFER JÓZSEF tanuló

A beküldött pályamunka címe: "ZSITFAPUSZTA FELTÉRÉSE"

A gyűjtés helye, ideje és egyéb körülményei: Dél-Somogy...
Zsitfapuszta, 1974. Október...
5 fős csoporttal

A feldolgozott témakörben olvasott forrásmunkák: Az iskolai
monumentális szobor és adásai

A pályázatban felhasznált irodalmi forrásmunkák:

Adatközlők: HARMATH PÁL
CSEH GYULA

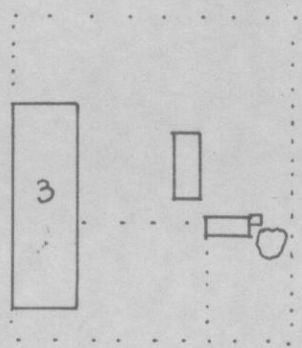
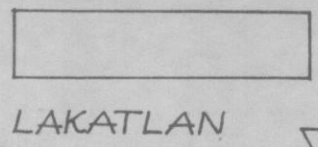
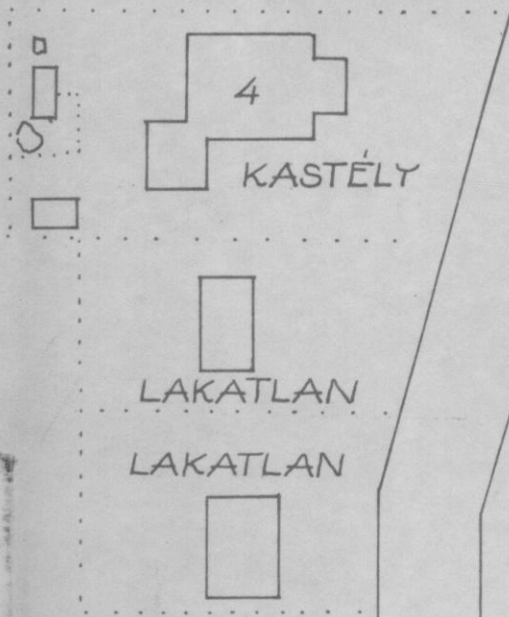
Résztvett-e más pályázaton a benyújtott pályamunka: NEM

További gyűjtési, pályázati tervek: Ez évben is szeretnék
más pályamunkát készíteni

Kelt: Pás, 1975. 09. 11.

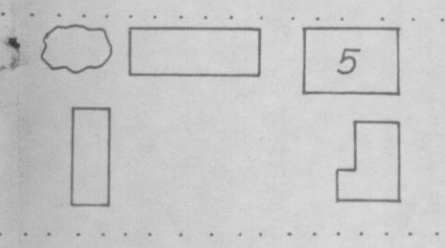
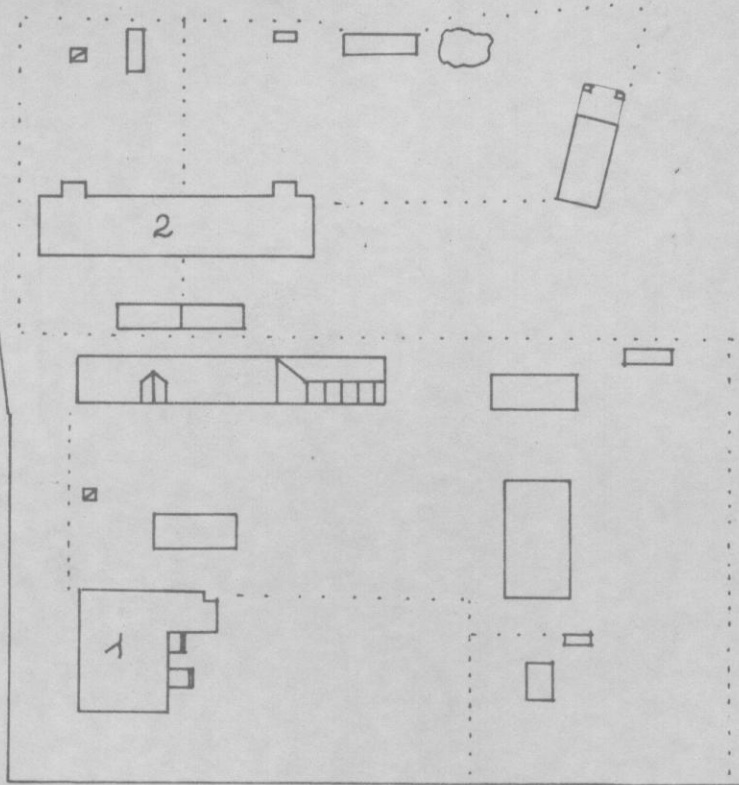
Aláírás: Pfeifer József

Lakáscíme: 1584. BABÓCSA
Pálberzi út. 12.

VIZVÁR-ZSITFAPUSZTA
TÉRKEPE
M=1:1000

HÁZTÁJI
TERÜLETEK

← VIZVÁR

TARANY →

ZSITFAPUSZTA TÖRTÉNETE

A puszta történetét a XIV-XV. századig vezethetjük vissza, amikor ez a település még nem a mostani helyén állt, hanem körülbelül ettől 350-400 m-re ÉNY.-ra. Ennek tanubizonyságául még most is lehet találni épületromokat, amelyeket sajnos már majdnem teljesen elpusztítottak az időjárás viszontagságai. A puszta lakossága egyrészt horvátokból, de főleg magyarokból tevődött össze. Ez a lakosság sokat szenvedett a török betolakodók kegyetlenkedéseitől, akik föl-
 élték a lakosok minden élelmét, s a szabadvadászat eddig fennálló lehetőségét is kockázatosá tették.

A három részre szakadt Magyarország nyugati határvonalán, a Drávától kb. 4 km.-re feküdt a puszta. A határvonalat nem lehetett állandósítani a szüntelen háboruszkodások és portyázások miatt. A törökök, amikor elhagyták ezt a területet, felperzselték maguk után. Ennek következményeképpen a puszta is -amely még nem volt tulajdonképpen Zsitfapuszta- atűz martalékává lett. A lakosság nem menekült messzire, s egy viszonylag békés időben visszatért. Azonban nem a régi helyen telepedett le, hanem alkalmasabbnak látszó területen, ott ahol egy patak és egy erdő határol egy kb. 40 kh.-nyi térséget. Ez az esemény az 1600-as években történt. Ekkor a puszta lélekszáma 100-120 fő volt. Főfoglalkozásuk már nem az állattenyésztés, hanem a földművelés volt. Elsősorban gabonatermesztéssel foglalkoztak. Innen származik a puszta elnevezése is, amely a horvát "zsetva" /aratás/ szóból ered.

A puszta új arculatot vesz fel amikor a Pécs-Nagykanizsa postaút egyik állomáshelye lesz. Ezidőtájt a település újabb gazdasági épületekkel gyarapodik.

Az 1800-as évek elejére a pusztát már több mint 70 család lakja. A település lakói gróf Festetics Tasziló birtokain dolgoztak, mivel az itt lévő földterületek a gróf uradalmához tartoztak. A munkadíj az ún. KONVENCIÓ volt, ami állt 24 kg sóból, 16q búzából, 1 kh. szántóföldből, 1 kh. rétből és 400 n.öl kertből. A konvenciót évenként és családonként kapták meg. Természetesen az ingatlan nem gyarapodott évenként, hanem évről-évre ugyanaz a földtulajdon maradt. Gróf Festetics Taszilónak az uradalmához pontosan 99 puszta ill. település tartozott. Mégpedig azért 99, mert 100 birtok után már katonaságot kellett volna tartania.

A gróf eladósodása után a puszta állami tulajdonba került. A pusztát később Fuis tanácsos vette meg és beköltözött az ottani kastélyba. Ez az állapot nem sokáig tartott, ugyanis államosították a 6 lakásosnál

II.

nagyobb épületeket, s neki el kellett hagynia a kastélyt. Az államosított kastély, ami fennállása óta a pusztá vezető személyiségeinek a székhelye volt, a későbbiekben többféle funkciót töltött be. 1949-50-ben a kastélyban katonai szálláshely volt berendezve. Ezután 4 évig a pusztai gyerekek iskolája volt. A főtanító akit "mester"-nek szólítottak, nagy földtulajdonnal rendelkezett, és ebből következően arányosan nagy befolyással volt a pusztá életére.

Apusztán 1949-ben alakult meg a termelőszövetkezet, amelynek a település majd minden lakója tagja lett. A zsitfapusztai TSz azonban egyrészt a nem megfelelő munkaszervezés, másrészt a gyenge öngazgatás miatt válságba jutott. E válságon segített az 1960-ban megalakult VIZVÁRI "VÖRÖS CSILLAG" TSz, amely irányítása alá vonta a pusztai TSz-t. ettől kezdve a tanácsi irányítás is Vizvárhoz tartozott. Az újfajta vezetés fejlődésnek indította a pusztát, a pusztai életet. 1960-ban megoldódott a közvilágítás, a lakásokba bevezették a villanyt.

Azonban már késő volt. A pusztát nem lehetett megmenteni. A 60-as évektől kezdődően fokozatosan megszűntek Zsitfapuszta közlétesítményei, pl. : iskola, csárda, stb...

Egyre inkább érződött, hogy a pusztai élet ilyen formában nem képes kielégíteni megnövekedett igényeket, és ellentmondásossá válik a város, vagy akár a falu életszínvonalával szemben. Ezt felismerték a zsitfaiak, és egyre többen máshol kerestek jobb megélhetési lehetőséget. Túlnyomórészt a már ekkor kielégítő életfeltételekkel rendelkező központba, Vizvárra költöztek. Így az eredetileg 70 konvencióból álló és virágzó pusztai élet nagy mértékben lehasznált. Jelenleg mindössze 8 épület található az egész pusztán, de a múlt emlékeit rengeteg rom és épületmaradvány őrzi. A 8 fennálló épület közül 5-ben laknak. Ezek az épületek is a pusztulás útjára léptek már. A pusztá ezen 5 épületében összesen 26 fő lakik. Foglalkozásukra tekintve túlnyomórészt erdészeti munkások, valamint nyugdíjasok. Az ő ottmaradásukat a munkakörükből adódó körülmények magyarázzák meg. A pusztát a faluval betonút köti össze. Ezt az utat a vizvári TSz és az erdészet építtette.

A szocialista fejlődésnek tudható be, hogy - mint minden más pusztá és tanya is - Zsitfapuszta is a törvényszerű pusztulás útjára lépett. Az ilyen és ehhez hasonló "törvényszerűségek" sok értékes népművészeti emléktől fosztják meg az utókat.

Zsitfapuszta I.

Az épületnek -amely fennállása óta erdészlak jellegű volt- a mai tulajdonosa Cseh Gyula, aki 1914 jan. 19- én született, és 25 éve dolgozik itt.

Foglalkozása erdész.

A ház a mostanihoz hasonló formáját 1924 ben kapta. Az a már amúgy sem eredeti stílusú épületet 1971 ben teljesen átalakították, ezért a lakóépület szerkezetével különösképpen nem foglalkozunk.

Az épülethez tartozó gazdasági létesítmények viszont annál nagyobb figyelmet érdemelnek. Ezen építmények megőrzik a XIX. századi építkezés jellemző vonásait.

A mellékelt képeken a gazdasági épületeket láthatjuk. A magtár két szintes, az 1800- as években épült. Az I- es számú rajzon megfigyelhetjük a homlokzat kialakítását. Az istálló az erdészeti lovak elhelyezésére, valamint a szálás és szemestakarmány raktározására szolgál. A tetőben takarmánybedobó nyílás van kiképezve. /lásd II- es rajz!/
A kukoricatárolás céljára az e környéken jellemző formájú tároló az ún. "góré" készült.

Az udvarban található még az erdészeti rendeltetésű épületek is. Ezek a vadraktár, a kutyaól /vadász- kutyák számára/, és a vadnyúzó fészker.

A mellékelt képek?

IX I- es számú fénykép: A kocsiszin és a góré.

II-es számú fénykép: A magtár.

III-as számú fénykép: Az istálló

1.

2.

3.

Zsitfapuszta II

Ez az épület eredeti rendeltetését tekintve betyárcsárda volt. A dél-somogyi betyárok kedvelt találkozó és szervezkedő helyeként működött. Szívesen jártak ide a környékbeli parasztok is szórakozni. A Pécs-Nagykanizsa postaút egyik pihenőállomásának a szerepét is betöltötte ez az épület.

A csárdában sok híres betyár megfordult. Ezek közül néhány: Savanyú Jóska, Patkó Bandi, Dankó Pista.

Az épületet az 1950-es években átalakították, ezért a belső kiképzése népi-építészeti szempontból nem jelentős. A homlokzati kialakítás viszont megmaradt az eredeti formájában. Ezt a mellékelt rajzon megfigyelhetjük.

Jelenleg az épületben négy család lakik.

Ezek családfői:

név:	szül. idő:
Virovecz Ferenc	1941 júl. 23
Lovász Józsefné	1907 aug. 30
Fisli János	1925 márc. 17
Kisignác János	1905 dec. 20

Megj. : A csárda homlokzatán a következő felirat olvasható, ha avakolat átmedvesedik:

"Itt a világ közepe, ha nem hiszed
gyere be!"

Zsitfapuszta III

Az épületnek jelenleg két jogos tulajdonosa van. Az egyik Harmath Pál, aki 1904 jan. 24-én született itt Zsitfapusztán, és azóta is itt él feleségével. Zsitfapusztáról szerzett értesüléseinket túlnyomórészt tőle tudtuk meg.

Harmath Pál az épület nyugati felének a tulajdonosa. A keleti épületrész egy fiatal pár használja vikendezés céljára. Ezt a házrészét nem tudtuk megtekinteni, mert a tulajdonosa nem tartózkodott ott.

A mellékelt rajzon megismerhetjük a Harmath Pál által lakott épületrészt, amely két szobából és egy konyhából áll. Mindhárom helyiség alulbordás gerendás pallófödém megoldású. A konyha és az egyik szoba döngölt agyag padlózatú, a másik szoba pedig hajópadlóval burkolt.

Alakás berendezésében -teljesen érthető módon- a paraszti-kispolgári izléskultúra a domináló.

A bútorok szimmetrikus és nem túlsúlyfolt elrendezése különleges hatást gyakorol a szemlélőre. Az 1860-as években épült épületet éppúgy, mint hasonló koru "társait" is, kikezdte már az idő vasfoga. Valószínű, hogy az idős tulajdonos halála után ez az épület is elhagyatottá, lakatlanná válik.

Zsitfapuszta IV

Ez az épület a puszta legjelentősebb építménye. Fennállása óta a puszta vezető személyiségeinek székhelye volt. A későbbiek folyamán több funkciót töltött be. Volt iskola, és katonai szálláshely is. Ezt a házat "kastély" -nak nevezik, építészeti formája és jellege miatt.

A mellékelt képeken jól megfigyelhetjük a homlokzati kialakítást, amely árulkodik az építető izléséről. A kétszintes épület szintjei között fallépcső jelenti az összeköttetést. A belső térben is nagyon elhanyagolt épületben csupán két helyiséget találunk, amely lakható. A házrészben - amely az emeleten van - él Kovács Jenő és családja.

A kastély állaga sajnos megromlott már, pedig nagyon érdekes és fontos építészeti emléket jelenthetne az utókor számára.

A mellékelt képek:

- IV-es sz.fénykép: A kastély déli homlokzata.
- V-ös sz.   "- : Harangláb a kastély udvarában
- VI-os sz.   "- : A kastély ÉK-i nézete.
- VII-es sz.   "- : A kastély keleti homlokzata.
- VIII-as sz. "- : Gémeskut a kastély szomszédságában

4.

5.

6.

L a k a t l a n é p ü l e t e k .

Ezeket az épületeket a puszta történetében bevezetőként már említettük.

Három épület lakatlan. Ezeknek lakói az 1860-as évektől kezdődően költöztek el. Az épületek elhanyagoltak, pedig éppen itt található meg az eredeti stílusjegyek, az eredeti földem, padló és konyhai építkezés, kiképzés. Ezeket az épületeket már nem lehetett felmérni, de nem is volt érdemes, mert már nem lehetett volna a stílusjegyeket hitelesen lejegyezni. A válaszfalak omló félben vannak, a mennyezetet és a padlót évtizedes por fedi, a gerendázat repedezett, a nyílászárók kidőlve. A belső állaga annyira leromlott, hogy szinte életveszélyes bemenni az épületekbe.

A külső főfalak viszont masszívak, jól viselik az időviszontagságait.

A mellékelt 9-es, 10-es és 11-es képeken ez a három lakatlan ház látható.

9.

10.

11.